

SAVET EVROPE
EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE
DELIMIČNA ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI
Predstavka br. 34425/04
Ljubiša STOJANOVIĆ protiv Srbije i Crne Gore

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje), zasedajući 6. septembra 2005 u veću u čijem su sastavu:

G. Ž.-P. Kosta (J.-P. Costa), *predsednik*,

G. A.B. Baka,

G. I. Kabral-Bareto (Cabral Barreto),

G. R. Tirmen (Türmen),

G. V. Butkevič (Butkevych),

Gđa D. Jočiene,

G. D. Popović, *sudije*,

i gđa S. Dole (Dollé), *sekretar odeljenja*,

Uzimajući u obzir gore navedenu predstavku podnetu 10. avgusta 2004. godine,

Nakon većanja, odlučuje kako sledi:

ČINJENICE

Podnosilac predstavke, g. Ljubiša Stojanović, državljanin je Srbije i Crne Gore, koji je rođen 1956. godine, a trenutno izdržava kaznu u kazneno-popravnom zavodu u Nišu.

A. Okolnosti predmeta

Činjenično stanje predmeta, prema navodima podnosioca predstavke, može se rezimirati kako sledi.

Krivični postupak

Dana 16. jula 2002. godine podnosilac predstavke je oglašen krivim za prevaru pred Opštinskim sudom u Paraćinu i osuđen je na šest meseci zatvora (Kbr.303/02).

Dana 11. avgusta 2003. godine podnosilac predstavke je ponovo oglašen krivim za prevaru, ovog puta pred Opštinskim sudom u Jagodini (Kbr.329/03). Dana 25. novembra

2003. godine Okružni sud u Jagodini (Kž. 888/03) u žalbenom postupku je, kako izgleda, povećao kaznu koja je bila izrečena podnosiocu predstavke.

Podnosilac predstavke, kako izgleda, tvrdi da je 31. decembra 2003. godine Opštinski sud u Jagodini (Kbr.265/04) spojio dve gore navedene presude i možda još neke u jednu presudu, pa je on osuđen na ukupnu kaznu od pet godina i tri meseca zatvora.

Konačno, 7. jula 2004. godine Opštinski sud u Jagodini (Kv.171/04) odlučio je da spoji postupke u dva odvojena predmeta protiv podnosioca predstavke koji su bili u toku u jedinstveni postupak za falsifikovanje i zloupotrebu službenog položaja (Ki.739/03 i Ki.688/03). Ti postupci su još u toku.

Podnosilac predstavke se trenutno nalazi na izdržavanju kazne u kazneno-popravnom zavodu u Nišu i nema izgleda da bude pušten na slobodu pre 17. decembra 2007. godine, najranije.

Mešanje u prepisku i odsustvo stomatološkog lečenja

Pismom od 10. avgusta 2004. godine podnosilac predstavke je ukratko naveo svoje pritužbe upućene ovom Sudu, koje su se odnosile na pravičnost pomenutih krivičnih postupaka. Na pismu je bio pečat niškog kazneno-popravnog zavoda (“*pisarnica Kaznenopopravnog zavoda u Nišu*”) od 10. avgusta 2004. godine, kao i upisni broj (24/9684).

U svom pismu od 21. decembra 2004. godine Sekretarijat ovog Suda je, *inter alia*, obavestio podnosioca predstavke na srpskom jeziku o pomenutom pečatu budući da on za to možda nije znao.

U svom sledećem pismu od 11. januara 2005. godine podnosilac predstavke je naveo da sva pošta koju on šalje Sudu, kao i drugim organima, mora da prođe kroz zatvorsku pisarnicu i tamo se otvara. On je naveo da je to standardna praksa koja se temelji na odredbama Statuta kućnog reda kazneno-popravnog zavoda u Nišu. Podnosiočevo pismo od 11. januara 2005. godine takođe je imalo pečat kazneno-popravnog zavoda u Nišu i isti datum, kao i upisni broj 24-267.

Pored toga, podnosilac predstavke je tvrdio da su, za vreme boravka u zatvoru, počeli da mu ispadaju zubi i da trenutno više nema nijedan zub. Usled toga, kako je naveo, “ne može normalno da jede”, a “ima i druge zdravstvene probleme”. Podnosilac predstavke je zatražio pomoć od zatvorskog stomatologa, i tom prilikom se očigledno pozvao na to da je dosad 58 puta bio davalac krvi. Rečeno mu je, međutim, da će u svakom slučaju morati da plati deo cene proteza.

U pismu od 21. jula 2004. godine Zdravstvena inspekcija Ministarstva zdravlja Republike Srbije – odsek Niš navela je da se podnosilac predstavke u više navrata žalio zatvorskim vlastima na stanje svojih zuba, ali je objašnjeno da, na osnovu člana 4. Odluke o učešću osiguranih lica u troškovima zdravstvene zaštite, davaoci krvi nisu oslobođeni zakonske obaveze da pokriju deo troškova za pokretne stomatološke nadoknade od akrilata.

Na pismu Zdravstvene inspekcije od 21. jula 2004. godine takođe je stajao pečat Kaznenopopravnog zavoda u Nišu i datum (22. jul 2004. godine) kao i upisni broj (713/9033).

B. Merodavno unutrašnje pravo

1. *Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama državne zajednice Srbija i Crna Gora; objavljena u Službenom listu Srbije i Crne Gore – Sl SCG – br. 6/03)*

Član 9 stav 2

“Svako ko smatra da mu je neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno ovom poveljom povređeno ili uskraćeno pojedinačnim aktom ili radnjom institucije državne zajednice, odnosno državnog organa države-članice ili organizacije koja vrši javna ovlašćenja ima pravo da podnese žalbu sudu Srbije i Crne Gore, ako nije obezbeđena druga pravna zaštita u državi-članici u skladu sa Ustavnom poveljom.

Član 12 stavovi 1 i 2

Svako ima pravo na nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta.

Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Član 24 stavovi 1 i 3

Svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i tajnosti prepiske.

...

Tajnost pisama i drugih sredstava opštenja je nepovrediva. Odstupanja su dozvoljena na određeno vreme samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka ili odbrane zemlje, na način predviđen zakonom.

Član 45

Svako ima pravo na zaštitu zdravlja.

Države-članice obezbeđuju državnu zaštitu deci, trudnicama i starim licima ako je ne ostvaruju po drugom osnovu.”

2. *Ustavna povelja državne zajednice Srbija i Crna Gora; objavljena u Službenom listu SCG BR. 1/03*

Odgovarajući deo člana 46 Ustavne povelje propisuje kako sledi

“Sud Srbije i Crne Gore (je nadležan da rešava)...

- žalbe građana kada nisu predviđena druga pravna sredstva, ukoliko im je neka institucija Srbije i Crne Gore ugrozila prava ili slobode koje im garantuje Ustavna povelja;...”

3. *Ustav Republike Srbije; objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije SG RS – br. 1/90*

Član 18

“Ljudsko dostojanstvo i pravo na privatni život čoveka su nepovredivi.

Član 19

Tajna pisma i drugih sredstava opštenja je nepovrediva.

Zakonom se može propisati da se, na osnovu odluke suda, može odstupiti od načela nepovredivosti tajne pisma i drugih sredstava opštenja, ako je neophodno za vođenje krivičnog postupka ili za odbranu Republike Srbije.

Član 26 stavovi 1 i 2

Jamči se poštovanje ljudske ličnosti i dostojanstva u krivičnom i svakom drugom postupku, u slučaju lišenja, odnosno ograničenja slobode, kao i za vreme izvršenja kazne.

Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ponižavajućem kažnjavanju ili postupanju.

Član 30

Svako ima pravo na zaštitu zdravlja.

Deca, trudnice i stara lica imaju pravo na zdravstvenu zaštitu iz javnih prihoda, kad to pravo ne ostvaruju po nekom drugom osnovu, a druga lica pod uslovima utvrđenim zakonom.

Član 40

Obaveznim osiguranjem, zaposleni, u skladu sa zakonom obezbeđuju sebi pravo na zdravstvenu zaštitu i druga prava za slučaj bolesti, ... trudnoće, rođenja deteta, smanjenja ili gubitka radne sposobnosti, nezaposlenosti i starosti ..., kao i prava na druge oblike socijalnog osiguranja...

Prava iz socijalnog osiguranja za građane koje nisu obuhvaćeni obaveznim socijalnim osiguranjem uređuju se zakonom.”

4. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija; objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije 16/97 i 34/01

Član 6 stav 1

“Protiv pojedinačnih akata kojima se rešava o pravima i obavezama lica prema kojima se izvršava sankcija ne može se voditi upravni spor.

Član 21

Služba za zdravstvenu zaštitu vrši zdravstvenu prevenciju, leči osuđena i pritvorena lica i nadzire higijenu i kvalitet hrane i vode.

Član 23

Način života i rada osuđenih bliže se uređuje aktom o kućnom redu zavoda.

Akt o kućnom redu zavoda donosi ministar pravde.

Član 56

Svako mora poštovati dostojanstvo osuđenog.

Niko ne sme ugroziti telesno i duševno zdravlje osuđenog.

Član 61

Osuđeni ima pravo na ishranu podobnu da održi njegovo dobro zdravlje i snagu ...

Član 65 stavovi 1 i 3

Osuđeni ima pravo da nadležnim organima upućuje podneske.

...

Osuđeni podneske prima i upućuje preko zavoda.

Član 66

Osudjeni ima neograničeno pravo na dopisivanje.

Član 90 stavovi 1 i 2

Osuđeni uživa besplatnu zdravstvenu zaštitu.

Osuđeni kome se u zavodu ne može pružiti odgovarajuća zdravstvena zaštita upućuje se u zatvorsku bolnicu, psihijatrijski zavod ili drugu zdravstvenu ustanovu

Član 103

Osuđeni ima pravo pritužbe upravniku zbog povrede prava ili drugih nepravilnosti koje su u zavodu učinjene prema njemu.

Pritužbu je upravnik (zatvora) dužan da pažljivo ispita i da o njoj donese rešenje.

Osuđeni koji ne dobije odgovor na pritužbu ili nije zadovoljan donetim rešenjem ima pravo da podnese pismenu predstavku direktoru uprave (za izvršenje zavodskih sankcija pri Ministarstvu pravde).

Osuđeni ima pravo da se bez prisustva zaposlenih i postavljenih lica u zavodu prituži ovlašćenom licu koje nadzire rad zavoda.

Sadržina pritužbe i predstavke predstavlja tajnu.”

Prema članovima 346-352, uprava za izdržavanje zavodskih sankcija (u daljem tekstu Uprava), kao sastavni deo Ministarstva pravde, nadležna je za nadzor kako nad primenom propisa, tako i nad stručnim radom u izvršenju zavodskih sankcija. Uprava postupa po službenoj dužnosti i može da naloži upravniku zatvora mere po kojima je on dužan da postupi, s tim što upravnik zatvora ima pravo da izjavi prigovor ministru pravde protiv naloženih mera. Pored toga, član 353 propisuje, *inter alia*, da kvalitet rada zdravstvenih službi u zavodima nadzire Ministarstvo zdravlja.

5. *Pravilnik o kućnom redu u zavodima zatvorenog i strogo zatvorenog tipa; objavljen u Službenog glasniku Republike Srbije br. 5/01*

Član 23 stavovi 1 i 2

“Osuđeni ima neograničeno pravo na dopisivanje, u skladu sa zakonom.

Prijem i otpremanje pošte vrši se preko zavoda”.

6. *Zakonik o krivičnom postupku iz 2001; objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije – SL SRJ – br. 70/01; izmene i dopune tog zakonika objavljene u SL SRJ br. 68/02 i SL RS br. 58/04*

Članovima od 148 do 153 utvrđena su načela za postupanje prema licima koja se nalaze u pritvoru (“pritvorenici”) i ta načela se ne primenjuju na one koji se nalaze na izdržavanju zatvorske kazne.

Prava pritvorenika mogu biti ograničena samo ukoliko su ta ograničenja potrebna da se spreči bekstvo, ili u odgovor na nekoliko u tom članu navedenih radnji čiji je cilj ometanje pravde (član 148 stav 2) .

Pritvorenik ima pravo da se dopisuje sa drugim licima koja se nalaze van zatvora “sa znanjem i pod nadzorom” nadležnog istražnog sudije ili predsedavajućeg sudije. Svaka prepiska koja bi mogla biti štetna za vođenje krivičnog postupka može biti zabranjena. Ta zabrana se, međutim, ne odnosi na pisma koja pritvorenik šalje “međunarodnim sudovima”, svim domaćim organima vlasti, niti na pisma koja šalje svom braniocu ili ih od njega prima. Izuzetno, prepisku pritvorenika sa njegovim braniocem može pregledati istražni sudija pre podizanja zvanične optužnice, ako postoje razlozi za verovanje da se planira bekstvo ili da se preduzimaju neke druge, u Zakonu poimenično pobrojane radnje u cilju ometanja pravnog postupka (član 150, stavovi 3 i 4).

Položaj pritvorenika redovno kontroliše predsednik nadležnog suda ili sudija koga odredi predsednik tog suda a koji ne može biti istražni sudija. Predsednik suda, odnosno taj drugi sudija koga on odredi, dužan je da najmanje jedanput nedeljno obiđe pritvorenike i da, ako nađe za potrebno, bez prisustva nadzornika i stražara razgovara sa pritvorenikom. On je takođe ovlašćen da preduzme potrebne mere da se otklone nepravilnosti koje je možda uočio, kao i da razmotri sve pritužbe koje iznese pritvorenik, uključujući i pritužbe koje se odnose na način ishrane (član 152).

7. *Zakon o zdravstvenoj zaštiti; objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije br. 17/92, 26/92, 50/92, 52/93, 53/93 67/93, 48/94, 25/96 i 18/02*

U skladu sa članom 50 i članovima 60, 60a i 61, Zdravstvena inspekcija “nadzire primenu zakona i drugih propisa kao i sprovođenje propisanih mera u oblasti zdravstvene zaštite”. Dok to čini ona, *inter alia*, može da naredi “otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i nedostataka u radu” i/ili da naredi da budu preduzete izvesne mere za ispravljanje postojećeg stanja “u određenom vremenskom roku”. Troškove Zdravstvene inspekcije snosi podnosilac zahteva, sem ukoliko je inspekcija preduzeta po službenoj dužnosti.

8. *Zakon o zdravstvenom osiguranju; objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije br. 18/92, 26/93, 53/93, 67/93, 48/94, 25/96, 46/98, 54/99, 29/01, 18/02 i 45/05*

Član 28 stav 1

“Pri korišćenju određenih vidova zdravstvene zaštite može se predvideti učešće osiguranih lica u troškovima zdravstvene zaštite vodeći računa da ih to učešće ne odvraća od korišćenja zdravstvene zaštite.”

9. *Odluka o učešću osiguranih lica u troškovima zdravstvene zaštite; objavljena u Službenom glasniku Republike Srbije br. 31/01*

Član 1

“Ovom odlukom utvrđuju se vidovi i iznosi učešća osiguranih lica u troškovima zdravstvene zaštite ..., oslobađanja od plaćanja učešća, kao i mesto i način naplate.

Član 3

Učešće se plaća za ... izradu odnosno nabavku protetičkog materijala ... (kako sledi)
...

16. (za) zubne proteze ...

16.1 pokretni ortodonski aparati ... 25% ... (od cene koju je utvrdio Zavod za zdravstveno osiguranje)

16.2 pokretne zubne proteze ... 60% ... (od cene koju je utvrdio Zavod za zdravstveno osiguranje)

Član 4 stav 2

Davaoci krvi oslobađaju se plaćanja učešća u periodu od 12 meseci posle svakog davanja krvi, osim učešća propisanih (članom 3) stavovima 15, 16, 17, 19 i 20 ...”

10. *Krivični zakon Republike Srbije, objavljen u Službenom listu Republike Srbije br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90, 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 i 67/03*

Član 72

“1. Ko neovlašćeno otvori tuđe pismo ili telegram ili kakvo drugo zatvoreno pismo ili pošiljku, ili na drugi način povredi njihovu tajnost, ili ko neovlašćeno zadrži, prikrije, uništi ili drugom preda tuđe pismo, telegram, zatvoreno pismo ili pošiljku, kazniće se zatvorom do jedne godine.

...

3. Ako delo iz stava 1 ... ovog člana učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina” (i to gonjenje se preduzima po službenoj dužnosti).

11. Zakon o obligacionim odnosima; objavljen u Službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije – SL SFRJ – br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i SL SRJ br. 31/93

U skladu sa članovima 199 i 200, *inter alia*, svako ko je pretrpeo strah ili fizičke ili duševne bolove zbog kršenja svojih prava ličnosti ili je bio podvrgnut uticaju negativnih okolnosti koje su se ozbiljno odrazile na njegovo zdravlje (umanjenje životne aktivnosti) može, u zavisnosti od jačine bolova i straha i njihovog trajanja pokrenuti tužbu za novčanu naknadu pred građanskim sudovima i, pored toga, zahtevati druge vidove nadoknade “koji mogu pružiti” odgovarajuće nematerijalno zadovoljenje. Preduslov za takav zahtev jeste da su radnje koje su prouzrokovale štetu same po sebi predstavljale kršenje odgovarajućeg domaćeg zakona. Pored toga, članom 157 predviđeno je da “svako ima pravo da zahteva” od suda “da naredi” “prestanak” svih radnjih kojima se povređuje integritet ljudske ličnosti, ličnog i porodičnog života, kao i “druga prava njegove ličnosti”.

12. Zakon o Sudu Srbije i Crne Gore objavljen u Službenom listu SCG br. 26/03

Član 62 stav 1

“Žalbu građana može podneti svako ko smatra da mu je pojedinačnim aktom ili radnjom institucijom Srbije i Crne Gore, odnosno državnog organa članice ili organizacije koja vrši javna ovlašćenja, povređeno ljudsko ili manjinsko pravo, ako nije predviđen drugi postupak pravne zaštite, odnosno ako zaštita nije obezbeđena u državi-članici.

Član 64

Žalba građana se može podneti u roku od tri meseca od dana dostavljanja pojedinačnog akta, odnosno od dana preduzimanja ili prestanka radnje kojom je povređeno ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno Ustavnom poveljom.

Član 65 stavovi 1, 2 i 3

Ako utvrdi da je pojedinačnim aktom, odnosno radnjom povređeno ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno Ustavnom poveljom, Sud će poništiti pojedinačni akt, odnosno zabraniti svako dalje vršenje ili narediti izvršenje određene radnje i, prema okolnostima slučaja, odrediti da se uklone posledice koje su iz toga proizašle.

Odluka Suda kojom je uvažena žalba građana je pravni osnov za zahtev za naknadu štete ili za otklanjanje drugih štetnih posledica pred nadležnim organom, u skladu sa zakonom.

Ako Sud oceni da je do povrede ljudskih ili manjinskih prava zajemčenih Ustavnom poveljom došlo usled primene opšteg akta na osnovu koga je donesen pojedinačni akt, odnosno preduzeta radnja, doneće rešenje o pokretanju postupka za ocenjivanje (usklađenosti) tog akta” (sa Ustavnom poveljom).

PRIGOVORI

Podnosilac zahteva prigovara zbog sledećeg: 1) pravičnosti postupka koji je vođen pre no što je osuđen i same presude koju je izrekao Opštinski sud u Paraćinu 16. jula 2002. godine, Opštinski sud u Jagodini 11. avgusta 2003. i Opštinski sud u Jagodini 31. decembra 2003. godine; 2) odluke Opštinskog suda u Jagodini od 7. jula 2004. da spoji dva odvojena postupka koji su vođeni protiv njega u jedinstveni postupak i navodi da nije kriv za krivična dela za koja je optužen; 3) odbijanja tužene države da mu besplatno obezbedi protetska sredstva što je prouzrokovalo ozbiljne zdravstvene probleme; i 4) toga što je zatvorska uprava otvarala njegovu prepisku sa ovim Sudom, kao i sa raznim domaćim organima. Iznoseći ove prigovore podnosilac predstavke se ne poziva na neku konkretnu odredbu Konvencije.

PRAVO

1. Podnosilac predstavke je izneo prigovor u pogledu pravičnosti postupaka koje su vodili i presuda koje su izrekli Opštinski sud u Paraćinu 16. jula 2002. godine (Kbr.303/02), Opštinski sud u Jagodini 11. avgusta 2003. (Kbr.329/03) i Opštinski sud u Jagodini 31. decembra 2003. (Kbr.265/04).

Sud je razmotrio ovaj prigovor sa stanovišta člana 6. Konvencije. Budući da je Srbija i Crna Gora ratifikovala Konvenciju 3. marta 2004. godine, Sud nalazi da su svi prigovori u pogledu navedenih postupaka i odluka inkompatibilni *ratione temporis* sa odredbama Konvencije, te su, kao takvi, neprihvatljivi prema članu 35 stavovi 3 i 4.

2. Podnosilac predstavke je takođe izneo prigovor u pogledu odluke Opštinskog suda u Jagodini od 7. jula 2004. (Kv.171/04) i izjasnio se da nije kriv za krivična dela koja mu se stavljaju na teret.

Pošto je razmotrio ovaj prigovor sa stanovišta člana 6 Konvencije, Sud primećuje da su postupci o kojima je reč i dalje u toku u prvom stepenu, te je s tih razloga prigovor podnosioca predstavke neprihvatljiv kao preuranjen, u smislu člana 35 stavovi 1 i 4 Konvencije.

3. Konačno, podnosilac predstavke je izneo prigovor zbog toga što je država odbila da mu obezbedi besplatne protetske radove a to mu je prouzrokovalo razne zdravstvene probleme i zbog toga što je zatvorska uprava otvarala njegovu prepisku sa ovim Sudom kao i sa raznim domaćim organima.

Sud je razmotrio ove prigovore na osnovu članova 3 i 8 Konvencije, ali je zaključio da ne može, na osnovu uvida u sudski spis, da odluči o njihovoj prihvatljivosti te da je stoga neophodno, u skladu sa pravilom 54 stav 2 (b) Poslovnika Suda da o ovom delu predstavke obavesti tuženu državu.

S tih razloga, Sud jednoglasno

Odlučuje da odloži razmatranje prigovora podnosioca predstavke u vezi sa odbijanjem tužene države da mu obezbedi besplatne protetske radove i zdravstvenih problema koji su

iz toga proistekli, kao i njegovog odvojenog prigovora u vezi sa mešanjem zatvorskih vlasti u njegovu prepisku;

Proglašava ostatak predstavke neprihvatljivim.

S. Dollé

Sekretar

J.-P. Costa

Predsednik